

E L M I C A L E T G A L À C T I C

Propostes didàctiques

Dues llàgrimes per Màquina

Elaborades per Josep Franco

DUES LLÀGRIMES PER MÀQUINA

D E S C R I P C I Ó

Autora: *Fina Casalderrey*.

Il·lustracions: *Conxita Rodríguez*.

Traducció: *Josep Franco*.

Edicions Bromera / Alzira, 1993

Col·lecció: EL MICALET GALÀCTIC, núm. 30

Format: 20,5x13 cm, 112 pàgs.

Enquadernació en rústica. Impressió en blanc i negre.

Edat: A partir d'11 anys.

RESUM ARGUMENTAL

L'argument de *Dues llàgrimes per Màquina* gira al voltant de l'amor i l'amistat. L'amor per la vida, l'amor als animals i la història d'un amor que comença són els ingredients bàsics d'aquesta narració, escrita amb una senzillesa tendra i cordial. Una història que culmina amb el sacrifici d'una vida i que, entre moltes altres coses, ens mostra, des de la perspectiva d'una xiqueta que comença a sentir-se dona, els valors de l'amistat i la necessitat de sentir-nos solidaris i generosos per a convertir la nostra vida quotidiana en una aventura apassionant, digna de ser compartida amb els altres.

Justa, la filla menor d'una família humil amb els mateixos problemes i les mateixes satisfaccions que la major part de les famílies dels nostres dies, viu amb els seus pares, els seus iaios i el seu germà en una aldea gallega on la vida transcorre a un ritme molt diferent del que ens imposa el temps frenètic que ens ha tocat viu-

re: la casa, els jocs amb els xiquets i les xiquetes del veïnat, els viatges amb l'autobús escolar, els estudis...

Però el dia del seu sisé aniversari les coses comencen a canviar, quan el seu pare li porta una capseta amb un regal inesperat: es tracta d'un cadellet que es mou tan de pressa que, ja des del primer moment, es fa mereixedor del nom de Màquina.

A partir d'aquell moment, la vida de Justa i la seua família es veu alterada per la presència d'aquell nou element. Al principi, Màquina és l'alegria de la casa, i llevat de la iaia, que no hi dissimula la seua animadversió, perquè considera que Màquina és un animal molest que només dóna disgustos, tots els altres membres de la família riuen les gràcies del cadell. Però, a poc a poc, mentre creix l'afecte al cor de Justa, Màquina creix també, fins a convertir-se en un gos dret i fet que no acaba de ser conscient de la seua fortalesa i que, sovint, protagonitza malifetes que alteren la pau familiar.

Un dia, després d'haver provocat greus conflictes que fins i tot amenacen l'estabilitat econòmica de la família (i que, finalment, fan que el pare de Justa perda el seu lloc de treball), Màquina desapareix de casa i Justa, preocupada, fa tot el que pot per retrobar el seu amic, sense aconseguir-ho. El temps s'encarregarà de sanar les ferides de Justa, que no oblida el seu amic, però sap que la vida ha de continuar i, a més, ha començat a sentir un afecte, molt diferent del que sentia per Màquina, per un company de jocs i de classe.

La desaparició de Màquina, que havia provocat la tristor i la desídia de Justa, provoca també converses familiars que al final deixaran les coses al seu lloc. Tomàs, el pare de Justa, confessa que ell es va emportar el gos perquè estava molt malalt i, en veure que la seua filla hi està molt afectada, intenta trobar-lo, sense gens d'èxit. Però poc de temps després, quan l'harmonia torna a regnar al domicili familiar, Màquina reapareix, prim i amb molt mal aspecte, però és acceptat per la família de Justa, ja que ella mateixa ha demostrat que és prou responsable per a encarregar-se del seu gos, el qual s'ha convertit també en un animal adult i ja no causa tants problemes com quan era jove.

Poc de temps després, un desafortunat accident acabarà amb la vida de Màquina, que sap sacrificar-se justament per salvar la vida de la iaia, la persona que mai no havia sigut amable amb ell.

Però la història no acaba amb aquesta trista mort, sinó que s'obri al futur quan, en l'últim capítol, sabem que Justa ha fet realitat el somni més important de la seua vida: convertir-se en veterinària per ajudar tots els animals que la necessiten. I sabem també que, si cal, Justa no cobrarà els seus serveis a les famílies que per necessitats econòmiques no pugen atendre com cal els seus animals domèstics.

TEMA I INTERÉS DEL LLIBRE

L'autora de *Dues llàgrimes per Màquina* no dissimula les seues intencions quan dedica el llibre a tots aquells que no poden veure com es maltracta un animal. Però el llibre ens permet moltes altres lectures, complementàries d'aquesta primera que es basa en l'amor pels animals, i en una necessitat elemental de les persones: la de depositar el nostre afecte en un ésser sensible i agraït, amb el qual podem compartir l'alegria i la tristor.

Així, quasi sense adonar-se'n, el lector o la lectora s'endinsarà en els sentiments de la protagonista i comprovarà com aquesta necessitat de compartir un afecte passa, de la manera més natural del món, a convertir-se en un vertader amor. Justa, que vol molt el seu gos, s'adona que hi ha una altra manera de voler quan se sent a prop d'Artur, el seu millor company de classe. Aquesta iniciació a l'amor sense cap impuresa, entés com un impuls natural que uneix dues persones, és una de les diverses formes d'enfocar la lectura del llibre que ens ocupa.

Però la lectura de *Dues llàgrimes per Màquina* pot enfocar-se també com la manifestació íntima d'uns sentiments i uns nequits molt propis de l'edat dels lectors ideals del llibre: els xiquets i les xiquetes que comencen a convertir-se en adolescents. A partir del segon capítol és la mateixa protagonista qui conta les coses que li passen i, per tant, hi ha un procés d'introspecció, senzill i directe, que ens permet acostar-nos a la manera de pensar d'una xiqueta que comença a convertir-se en dona i que ens mostra pors, inquietuds, alegries o il·lusions que els adults hem oblidat fa molts anys, però que, sense dubte, comparteixen molts xiquets i xiquetes del nostre entorn.

Podríem afegir, finalment, encara que cada lector i cada lectora trobarà, indubtablement, raons personals per a endinsar-se en la lectura del llibre, que *Dues llàgrimes per Màquina* també té una lectura possible per part dels adults. Sovint les nostres preocupacions ens fan oblidar que també les xiquetes i els xiquets tenen sentiments, il·lusions i problemes, i que necessiten que ens posem al seu lloc, que ens mostrem capaços no de baixar al seu nivell sinó de fer un simple exercici de memòria, el qual, sense dubte, ens mostrarà camins que facilitaran una actitud comprensiva i dialogant que evitarà els anomenats problemes generacionals. També des d'aquest punt de vista resulta convenient una reflexió posterior a la lectura: conversar és sempre positiu i el silenci no ens servirà per a superar, sols, les adversitats. Compartir victòries i derrotes amb els altres ens farà més humans i més feliços.

L'AUTORA

Fina Casalderrey, que ja ha publicat en aquesta mateixa col·lecció la interessant novel·la de ciència-ficció i intriga *Mutacions genètiques*, és una de les escriptores gallegues més conegudes pel públic infantil i juvenil capaç de deixar volar lliurement la seua imaginació per les pàgines d'un bon llibre. Nascuda a San Andrés de Xeve (Pontevedra) l'any 1951, actualment compagina la faena de mestra a Pontevedra amb la literatura dedicada, sobretot, als xiquets i les xiquetes del seu país. Bona coneixedora dels costums i del pensament gal·lec, Fina Casalderrey ens mostra en aquest llibre la seua capacitat per a posar-se al lloc d'una xiqueta intel·ligent i sensible, però no gens repellant, que és capaç d'ajudar els seus amics, de divertir-se, d'ajudar en els treballs que sempre cal fer en una casa i, damunt, de traure bones notes.

Amb *Dues llàgrimes per Màquina*, Fina Casalderrey, que ja havia guanyat diversos premis, va ser guardonada amb el Premi Merlín de 1991, una recompensa important i màgica, com ens fa saber el seu nom, amb el qual aquesta autora es consolida com una de les veus més interessants del panorama literari gal·lec i també com una de les persones que millor saben arribar al cor i al cervell dels xiquets i les xiquetes dels nostres dies.

LA ILLUSTRADORA

Amagada entre la flaire caribenya d'un nom que ens recorda alguna salsera cubana, Conxita Rodríguez és una il·lustradora que va nèixer al Poble Sec, Barcelona, el 1945. Fins a l'any 1981 va treballar en una notaria, ocupació que va abandonar per a dedicar-se plenament al món del grafisme. Els seus dibuixos s'acosten al realisme, però exhibeixen els tocs d'humor i dolcesa característics del seu estil. Ha il·lustrat llibres d'imaginació, didàctics, i ha fet també dibuix publicitari.

SUGGERIMENTS DIDÀCTICS I METODOLÒGICS

Encara que, actualment, els educadors som molt conscients que cal potenciar la lectura a tots els nivells i transmetre a l'alumnat la convicció que la lectura és sempre una activitat profitosa i lúdica, a més de formativa, també sembla indiscutible que, si volem assolir l'objectiu de formar lectors actius i lliures, no podem convertir la lectura en una obligació, sinó que hem de procurar fascinar els alumnes i encomanar-los el nostre entusiasme.

Però sovint les condicions en què els ensenyants es veuen obligats a treballar fa que resulte difícil contagiar l'entusiasme per la lectura només amb l'exemple. Per això convé treballar les lectures des de diversos punts de vista; aquest és l'objectiu de les activitats que proposem en aquests quaderns, independents del llibre i, en conseqüència, oberts a les iniciatives que cada ensenyant considere oportú de dur endavant.

Per una altra banda, les noves propostes pedagògiques tendeixen a globalitzar els continguts i a interrelacionar les actituds d'aprenentatge. Per això hem procurat endinsar-nos en la lectura de *Dues llàgrimes per Màquina* des de diversos punts de vista. Les activitats que proposem es basen en la comprensió del text narratiu, com sembla lògic, i poden ser un suport a partir del qual els ensenyants amplien el camp de la investigació i del treball lector. Però hem afegit també diverses propostes a partir de les quals es poden treballar diferents continguts transversals, ja que la narració ens ho permet.

Tenim una base ètica que guia el comportament de la protagonista quan, per exemple, en desaparéixer el seu gos, decideix actuar i no esperar que passe el temps. Aquesta decisió de Justa ens obri moltes portes per a analitzar el comportament humà davant les dificultats, de la mateixa forma que el sacrifici de Màquina per salvar la vida de la iaia ens permetrà, si ho trobem convenient, analitzar i comentar el valor de la solidaritat i del sacrifici, dues virtuts cada vegada més oblidades i cada dia més necessàries en el nostre món.

Hi ha també la possibilitat de treballar les institucions i els serveis que faciliten als ciutadans. Per exemple, a partir de l'escola comarcal, del servei d'autobús escolar, de la canera on es recullen els gossos, de l'actuació de la policia el dia que Justa i el seu germà no van a l'escola... En aquest sentit, també el fet que Justa i la seua família visquen en una aldea ens pot servir de punt de partida per a treballar les diferències i les semblances entre els agrupaments urbans i la dispersió rural, fet que podem relacionar amb la marginació del camp o amb la de les persones d'edat, com els iaies de Justa.

Es tracta, en definitiva, de proposar activitats obertes que faciliten els treballs dels professors, sense perdre de vista que han de servir també per a fer comprendre als alumnes la importància dels textos literaris i les diverses possibilitats que ens ofereix la lectura d'un llibre.

PROPOSTES DE TREBALL*

(MATERIAL FOTOCOPIABLE)

* L'editor autoritza la reproducció d'aquestes *Propostes de treball* amb finalitats didàctiques, però recorda que no es permet la reproducció, per fotocòpia o altres mitjans, del llibre a què es refereixen aquestes *propostes*.

A) FITXA DE LECTURA

TÍTOL DE L'OBRA:

AUTOR/A:

ILLUSTRADOR/A:

EDICIONS BROMERA

COLLECCIÓ: Núm.:

1. Escribe el nom dels dos o tres personatges de la història més interessants per a tu i explica per què ho són.

.....
.....
.....
.....

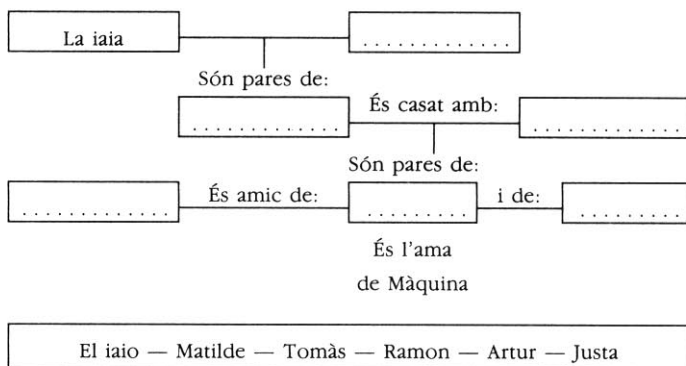
2. Escribe aquellas cosas que més t'han agradat del llibre.

.....
.....
.....
.....

3. Imagina't que a la biblioteca del teu centre o de la teua aula hi ha un tauler de recomanacions de llibres. Pren un full i fes un cartell ben bonic sobre *Dues llàgrimes per Màquina*. Si t'ha agradat el llibre, tracta de donar raons per les quals recomanes als teus companys i companyes la seua lectura.

B) ESTUDI DE L'OBRA

1. Fixa't en aquest esquema en el qual apareixen els personatges principals de la història. Completa'l amb els noms del requadre.

2. Completa la següent descripció de Justa amb les dades que apareixen en la pàgina 8 i amb altres dades que recordes.

Justa és una xiqueta amb els cabells... Quan comença el llibre té... anys i estudia... Justa té els ulls... El seu caràcter és... Durant el curs, Justa va cada dia a l'escola amb... Se'n va... i no torna fins a... En arribar l'estiu, Justa...

3. Descriu ara, a la teua manera, dos personatges més de la novella.

4. Quan Màquina es perd, Justa inicia una investigació ajudada pel seu germà i per son pare. Recorda els tres llocs on transcorre la investigació i uneix correctament les dues parts de cada oració.

Justa i Ramon busquen...

...però Màquina no està entre els gossos que hi ha tancats.

Després van a la canera...

*...per la muntanya i
creu que l'ha trobat,
però aquell gos no és
Màquina.*

El pare de Justa busca...

*...pels carrers de l'al-
dea, però no hi troben
res.*

5. Un dels motius pels quals Tomàs, el pare de Justa, abandona Màquina a la muntanya és perquè estava malalt. Però, abans, Màquina havia fet moltes malifetes. Explica'n, almenys, tres.

6. Explica per què Justa li posà Màquina al seu gos i per què Cèsar era conegut amb el nom de *Melapaga*.

7. En l'últim capítol del llibre es repeteixen unes paraules que apareixen en un altre lloc de la història.

- ¿Quines són aquestes paraules?
- ¿A quin capítol del llibre pertanyen?
- ¿Qui les va escriure i per què?

C) L'AMBIENTACIÓ DE L'OBRA

1. Justa i la seua família viuen en una aldea gallega. Explica tres diferències que hages detectat entre aquesta aldea i el lloc on tu vius.

2. Imagina que tens un gos i que un dia es perd. ¿A quins tres llocs aniries a buscar-lo i per què?

3. La història de Justa transcorre bàsicament en quatre llocs:

- La casa familiar.
- L'escola.
- L'aldea.
- El riu.

Explica almenys una característica de cadascun d'aquests llocs que t'haja cridat l'atenció.

CONTINGUTS TRANSVERSALS

1. En el text se'ns parla d'un lloc on es guarden els gossos perduts: és una canera. La paraula **perrera* és un castellanisme, ja que nosaltres no diem **perro*.

Descobreix els castellanismes que hi ha en aquestes oracions i substitueix-los per la paraula correcta.

El vent ha escampat la cendra que hi havia al cenissero.

He perdut el llavero on tenia les claus de casa.

Podrem menjar al comedor de l'escola.

Ja li he encomanat al fuster les maderes que volies.

Amb les bresquilles que hem collit, farem confitura de melocotó.

2. El iaio de Justa es posa malalt mentre prepara les coses necessàries per a elaborar el vi familiar. Costums com aquest i molts altres han anat perdent-se, tant al camp com a la ciutat.

Investiga aquests tres costums i ompli una fitxa amb les dades imprescindibles. Si vols, pots continuar el treball amb altres costums.

COSTUMS: la matança del porc, els dolços de Pasqua, pelar panolles de dacsca.

COSTUM
ÈPOCA DE L'ANY
LLOC ON SOLIA PRACTICAR-SE
QUI HI PARTICIPAVA
EN QUÈ CONSISTIA
CARACTERÍSTIQUES PARTICULARS DEL COSTUM .
.....

3. Al llarg del llibre coneixem com passava Justa els estius. També aquest costum ha canviat.

Investiga com passaven els estius els teus avis i els teus pares i anota les semblances i les diferències amb els estius que passes tu.

4. Cada any s'abandonen moltíssims animals domèstics per diversos motius. Forma un equip amb els companys i les companyes que vulgues i dissenyeu un cartell en el qual tracteu de convèncer les persones que no abandonen els seus animals.

5. A partir del segon capítol, Justa es converteix en la narradora de la seua pròpia història. Això pots fer-ho tu també si et decideixes a escriure un diari.

Has de buscar un quadern i anotar, si no cada dia, sí de tant en tant, les coses que et passen o que passen a les persones del teu entorn. Pots començar, per exemple, a primers d'any, a principi de curs o en començar les vacances d'estiu.

6. Localitza el nom de cinc protagonistes de la història en aquesta sopa de lletres:

L	Q	E	J	R	T	U	S	O
M	A	Q	U	I	N	A	P	A
F	G	H	S	A	M	O	T	J
L	A	R	T	U	R	Z	X	C
N	O	M	A	R	V	B	N	M